

Vážení čtenáři,

mládí a snění k sobě patří. Býval bych kdysi rád nakladatelským redaktorem, co si povídá se slavnými spisovateli a čte romány o rok dříve než ostatní. Chtěl jsem číst pro radost, nikoli z povinnosti, své sehrála přímá konfrontace s tzv. grafomany, takže v nakladatelství nepracuji. Přesto nyní čtu ve dne v noci. Vrcholí aktuální ročník literární soutěže Skrytá paměť Moravy a já hledám záblesky drahokamů mezi blyštivými střípky literárních pokusů. Při druhém čtenářském náhledu srovnávám a porovnávám. Spolehlivějším měřítkem bude při hodnocení letošních 236 anonymních soutěžních prací kolektivní rozum, tedy hlasování poroty. Konstatuji, že je džendrově neutrální (2 : 3) když odhaduji, zda převažují i zde autorky nad autory, jako na knižních pultech. Uvědomuji si, že nemáme pro grafomanství ženský tvar. Proč ta citlivost? Nebojte, nehoruji pro ani proti feministkám, jen mne v novinách opakovaně rozesmívá spojení „mužstvo žen“. Ne každý sportovní redaktor je Ota Pavel. Z leckteré soutěžní práce také číší, že by další výrazné zjednodušení pravopisu nejednomu z pokusitelů slovesné múzy přišlo vhod. Předčasný závěr přesto formuluji optimisticky: o nedostatek budoucích scenáristů telenovel a sci-fi seriálů se rozhodně strachovat nemusíme. Libor Kalina

JAKOU EFEKTIVITU MÁ BÁSEŇ

Vladimír Bozděch

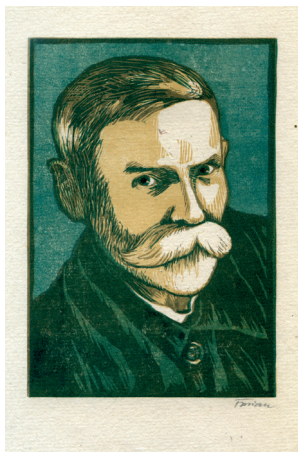
Věře měsíce května

Hle něco slibného Hle něco
k nepřečtení
rak našich let se toulá pozpátku
Sem něco ze snu ženy z ženy
ale ne po kusech Jen po plátku

Masařko krásná Zabzučte tu mou
houpity houpý houpý houpý hou

Sbírka V zemi královny Maud

Tichá urputnost. Literární a výtvarné stopy staroříšských Florianů

Josef Florian – osobnost magnetizující, inspirující, ukazující směr, ale také provokující, iritující a obtížně stravitelná. Do české kultury vstoupil v prvních letech 20. století. Objevuje se tak v situaci, kdy byl starý kontinent poznamenán krizí *fin-de-siècle*, která se projevovala v mnoha sférách společenského, politického a kulturního života. Reakce na ni byly velmi mnohotvárné a jednou z nich bylo odmítnutí modernismů všeho druhu, obrat k duchovním kořenům a k nové katolické zbožnosti, která měla přispět ke znovuzrození obnovené intelektuální síly. V českých zemích byly snahy o redefinici a obrodu katolicství značně tápavé – než do nich

vpadl Josef Florian. Pod vlivem myšlenek francouzského katolického nonkonformisty Léona Bloye, člověka radikálního a zemitého, opustil Florian závětrší pedagogického místa, vrátil se do rodné Staré Říše na západní Moravě a se svou rodinou (stále rostoucí) a s okruhem spolupracovníků (stále se proměňujícím) se vydal na misi takřka sebezáhubnou – s minimem prostředků vydávat hodnotnou duchovní literaturu, distribuovat ji bez ekonomických prahů a přitom dbát i na pozvednutí knižní kultury. Florianův náboženský program přitom nesliboval lacinou spásu – naopak, připravoval na apokalypsu. Současně však, ač autodidakt, projevoval vynikající estetickou intuici, která k němu přivábila řadu osobností literárního a výtvarného světa: Deml, Durych, Reynek, Čep, z výtvarníků Váchal, Konůpek nebo Čapek, ti všichni zanechali na staroříšských stránkách svůj otisk.

Proč se ale tím vším zabývat? Má dnes Florian co říct? Proč mu dělat výstavu? Oblíbený staroříšský autor, německý teolog R. Guardini, volá v jednom z tisků Dobrého díla: Vraťte opět slovům smysl! Vypůjčíme si jeho zvolání jako odpověď. S Florianem můžeme vášnivě nesouhlasit, může nás štvát svou urputností (která nebyla vždy tichá!), ale nemůžeme jeho slovům upřít obsažnost a naléhavost. Aniž bychom chtěli upadnout do patetismu či moralismu, přijde nám smysluplné v době „postfaktické“ Florianovu misi připomenout. Vernisáž výstavy se bude konat v úterý 17. května 2022 v 17 hodin v Památníku písemnictví na Moravě.

(jd)

Traklovo Lidstvo aktuálně

Báseň Georga Trakla *Menschheit* převedl nejnověji do češtiny Roman Kopřiva následovně: Lidstvo před jícny ohnivými v šik, / víření bubnů, temných vojinů čela, / vpřed mlhou krve; černé oceli ryk, / zoufalství, noc v smutných mozcích celá: / Zde Evy stín, lov, těch rudých stříbrných. / Mrak, jež světlo protrhne, večere. / Jest v chlebu a víně jemné mlčení / a Dvanácti se večeradlo otevře. / Ze sna pod olivou jejich křičení; / Svatý Tomáš ruku v rány rozestře. – Uvedené verše napsal Georg Trakl (1887–1914), rakouský dekadentní a expresionistický básník, na přelomu září a října v roce 1912. Knižně báseň poprvé vyšla v roce 1913 ve sbírce *Die Gedichte (Básně)* u Kurta Wolffa v Lipsku v expresionistické edici *Der Jüngste Tag (Poslední soud)*. Do češtiny báseň poprvé přeložil Bohuslav Reynek pro své *Básně Jiřího Trakla*, vydané nakladatelstvím Josefa Floriana ve Staré Říši s vročením 1917. Byly to tehdy vůbec první překlady Traklovy poezie do jiného jazyka. Interpretované verše přeložili do češtiny vedle dalších germanistů rovněž Ludvík Kundera nebo Radek Malý. (rk)

Spolek sběratelů a přátel exlibris

Znáte podstatu zkratky SSPE? Spolek byl založen v roce 1918 a jeho členové se zajímají o výtvarné umění, grafiku a krásnou knihu, usilují o rozvoj umění exlibris, jeho vstup do všeobecného povědomí a vytvářejí vlastní sbírky. Prostřednictvím spolku navazují a udržují přátelské kontakty navzájem i po celém světě. Vydávají také vlastní časopis *Knižní značka* (již od roku 1937), který vychází čtyřikrát ročně. Také Památník písemnictví na Moravě je aktivním členem tohoto uskupení. V posledních letech připravuje pravidelné výstavy s tematikou drobné grafiky či knižních exlibris. V letošním roce se podařilo spojit síly se zástupci SSPE a pro širokou veřejnost je aktuálně již instalovaná výstava *Vášeň pro krásu – Mojmír Helcelet a svět exlibris*. Představí knižní značky předních a známých výtvarníků a grafiků přímo ze sbírek brněnského lékárníka a sběratele Mojmíra Helceleta. Zmíněný Spolek sběratelů a přátel exlibris v letošním roce pořádá Sjezd SSPE Brno (23. – 25. září 2022) a při té příležitosti si všichni jeho účastníci přijdou do Rajhradu prohlédnout nejen klášterní areál, ale především výstavu, na které se řada členů aktivně spolupodílí. Ve stejné době nejen „exlibristy“ v Památníku potěší sesterská výstava *Tichá urputnost*. Literární a výtvarné stopy staroříšských Florianů, kde nebudou chybět ceněné knižní značky Michaela Floriana. (mš)

Sběratel, mecenáš a lékárník Mojmír Helcelet

Brněnský lékárník Mojmír Helcelet (1879–1959) patřil k velmi výrazným osobnostem ve sběratelských kruzích, což platilo zejména pro oblast celého výtvarného umění (sbíral exlibris, rytiny, knihy, obrazy, sochy atd.). Tento milovník umění se narodil ve Vyškově, a přestože v rodině mělo tradici univerzitní vzdělání, vyučil se nejprve hodinářem. Jeho dědeček Jan Helcelet (1812–1876), lékař a vysokoškolský profesor, se angažoval v obrozeneckém hnutí (blízký přítel Boženy Němcové a Františka Matouše Klácela), byl

zvolen poslancem Zemského sněmu v Brně a též vyslán do říšské rady ve Vídni. Janův otec Ctibor Helcelet (1844–1904), vyškovský advokát a spoluzakladatel Sokolské župní moravské jednoty, vlastnil sbírku mincí, napoleonik a velkou knihovnu s více než šesti tisíci exlibris.

Mojmír Helcelet po vyučení nastoupil na gymnaziální studia v Kroměříži, po maturitě v Třebíči odešel studovat farmacii do Štýrského Hradce. Od roku 1902 působil v lékárně v Tovačově, kde se seznámil se svou budoucí ženou Arnoštka-Ernestinou. S ní se pak přestěhoval do Brna a v roce 1907 se jim narodila jediná dcera Eva (Na obrázku – Exlibris Mojmír Helcelet s dcerou Evou, PPM inv. č. D 228).

Celý život vykonával lékárnickou profesi, vedle toho měl však i jiné zájmy. Aktivně se věnoval sportu, jako člen Sokola Brno I se stal mistrem Rakouska-Uherska v šermu šavlí, dále provozoval krasobruslení a cyklistiku. Redigoval časopis Bibliofil, byl činný v Odboru přátel umění při Skupině výtvarných umělců v Brně. Sběratelství a knihomilství bylo jeho celoživotní vášní. Sám uvádí: „*Můj zájem o knihu vůbec a o krásnou knihu zvláště byl probuzen poměrně záhy. Již jako hoch měl jsem hojně příležitosti v knihovně svého otce stýkati se s knihami jak obsahově dobrými, tak i na tehdejší dobu krásnými. Na střední škole se můj obzor rozšířil o zájem na literatuře tehdy nejnovější, a to hlavně o knihy autorů Nového kultu a Moderní revue.*“ (Brno sběratelské, 1932). Jeho vášeň pro sběratelství a zejména pro bibliofilie a knižní značky bude představena na výstavě Vášeň pro krásu – Mojmír Helcelet a svět exlibris, kterou zahájí vernisáž 11. května 2022 v 16 hodin v malé galerii Památníku písemnictví na Moravě. Tuto příležitost i samotnou výstavu si jistě nenechají ujít všichni milovníci drobné grafiky, knih, historie a výtvarného umění. (mš)

Mahen stále ještě žije

Osmdesáté výročí Mahenova úmrtí (22. 5. 1939) bylo podnětem konference *Jiří Mahen v množném čísle*, zásluhou boskovického nakladatelství Albert dostalo následně jednání literárních historiků stejnojmennou knižní podobu. Kapitola organizátora a editora publikace Jiřího Poláčka shrnuje životní osudy a Mahenovu mnohostrannou tvorbu. Marek Krejčí představil Mahenův přátelský okruh ze studentských let; Martin Tichý osvětlil přijetí románu *Kamarádi svobody* ve spojitosti s recepcí románu Z. Háskové *Mládí a Stříbrného větru* Fráni Šrámka; Pavel Večeřa analyzoval báseň *Pozdrav svobodné vlasti*, otištěnou 30. října 1918 v Lidových novinách; Veronika Valentová zkoumala Mahenovy rané hry a Marek Lollok připomněl brněnskou inscenaci *Janošíka* v roce 1918. Petr Oslzlý objasnil souvislosti Mahenovy osobnosti a tvorby s Divadlem Husa na provázku; Vladislav Raška připojil analýzu Mahenova vztahu s tiskařem Fr. Obzinou; Ondřej Sládek se zaměřil na vztah autora *Díže* a J. Mukařovského. Jaromír Kubiček pojednal o Mahenově působení ve Spolku veřejných obecních knihovníků; Jan Lacina sumarizoval své výpravy do mahenovských krajin a Hana Kraflová přiblížila položky Mahenova fondu, uložené v Moravském zemském muzeu. (jp)

Pro děti je originál nejlepší

Titul *Knihožrouti* vyšel v dubnu 2016 v rámci projektu SKIP Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka a obdrželo jej 32 000 školáků. Druhé vydání dle projektových pravidel přibýlo po třech letech, v minulých dnech zamířilo k začínajícím knihomolům vydání třetí. Spolu s holčičkou Zorkou a jejím kamarádem Alešem objevují, co se s námi děje, když zkrotíme písmenka a začteme se

do příběhu. Opravdu lze knihu zhltnout a nezakuckat se? A neudusí se ten, kdo čte se zatajeným dechem? A proč knihy netlačí, když v nich ležíme? Autorka hravého vyprávění o čtení a tajemství ukrytém v temných koutech knihovny Klára Smolíková pracovala v tábořském muzeu a má bohaté zkušenosti s netradičními edukačními formami. Ve spolupráci s ilustrátorkou Bárou Buchalovou připravila dvě knihožroutská pokračování: *Knihožrouti: Kam zmizela školní knihovna?* a *Knihožrouti: Tajný čtenářský spolek*. Na kontě má ovšem také další úspěšné tituly pro rostoucí čtenáře, například komiks (kreslil Lukáš Fibich) *COM.ensky*, s podtitulem *Kratičká zpráva o covidovém nakažení*, a také *Cha, cha, chá, zasmál se Mordechaj – veselé putování židovskou historií* nebo *Fantastické psaní – Pracovní listy pro podporu čtenářské gramotnosti dětí staršího školního věku*. (ctrl)

Pro poznání Kunštátska

K inspirativním čtenářským objevům na knihkupeckých pultech přibyla v minulých dnech publikace encyklopedického charakteru *Kunštátsko... hledání ztraceného času*. Obsahuje kapitoly z rodové historie pánů z Kunštátu i informace o celkovém rázu Kunštátska, včetně věhlasného přírodního parku Halasovo Kunštátsko. Součástí knihy jsou poprvé souborně publikované názory odborných historiků na problematiku dávných vražd

na kunštátském zámku. Do novější historie míří informace o elektrifikaci Kunštátu nebo příspěvky o hrnčířích a významných osobnostech regionu. Otázky problematické dopravní obslužnosti řeší statě věnované okolnostem budování silnice z Kunštátu do Rozseče a také původnímu trasování tzv. Hitlerovy dálnice, která byla před polovinou minulého století rozestavěna nedaleko Sebranic. Čtenáře jistě upoutají i aktualizované mapky Kunštátska, konkrétně ulic ve městě i nově vyznačených cyklotras. Rodáky i místními jistě budou zvlášť ceněny současné i historické fotografie, dokladující proměny krajiny i lidských sídel. Novinka volně navazuje na předchozí titul *Kunštátsko, jak šel čas*. (ctrl)

Elišky jdou na jeviště!

Pro Moravu zůstává sympatičtější panovnicí Eliška Richenza/Rejčka (1288–1335), odpočívající po boku Jindřicha z Lipé v bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně. A to i přesto, že její o čtyři roky mladší nevlastní dcera stejného jména v roce 1316 porodila Janu Lucemburskému příštího Otce vlasti Karla IV. Jak už to k nejmodřejší krvi patří, manželství bývá jhem, což u Rejčky platilo dvojnásob. V sedmnácti letech pochovala Václava II., dva roky na to Rudolfa Habsburského. Stranou královského stolce se nejmajetnější vdova Evropy následně sblížila s Jindřichem z Lipé. Ač nesezdáni, Jindřich se nikdy oficiálně nerozešel se svou ženou Scholastikou z Kamence, s níž měl sedm dětí, vedli mezi roky 1319–1329 v Brně reprezentativní dvůr, který si nezadal s tím královským v Praze. Rejčka založila v roce 1323 na Starém Brně cisterciácký klášter, pro který dala zhotovit bohatě iluminované bohoslužebné knihy, dvěma z nich se nadšeně obdivují návštěvníci Památníku. Střípky ze soupeření obou Elišek divadelně zdramatizovali Igor Ondříček s Klárou Latzkovou pod hlavičkou MdB pro letní scénu na brněnském Biskupském dvoře. (bor)